

Окрім того, в контексті сприйняття ідей світової філософії права важливо звернути увагу на сприйняття загальносвітових наукових та освітніх стандартів. Підвищення вимог до якості наукових досліджень, активна боротьба з плагіатом, відстоювання принципів академічної доброчесності, включення українських учених до міжнародної наукової спільноти, - всі ці заходи уможливили значне підвищення рівня української філософсько-правової науки, збільшення конкурентоспроможності вітчизняних науковців. Своєю чергою, реформи вищої освіти в Україні, активне сприйняття європейських стандартів вищої освіти, співпраця Українських ЗВО із ЗВО більшості країн світу формують із студента майбутнього фахівця, здатного впливати на розвиток української філософії права.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що сучасна українська філософсько-правова наука активно сприйняла нові ідеї, швидко ставши частиною загальної світової філософсько-правової науки.

Література

1. Данильян О.Г. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. Харків: Право, 2009. 208 с.
2. Вергун В.Г., Смаль А.В. Особливості сучасної філософії права. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161790911.pdf> (дата звернення: 03.04.2023).

УДК 341.1(043.2)

Макеєва О.М., к.ю.н., доцент,
Герасименко О.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

КОМУНІКАТИВНА ТЕОРІЯ ПРАВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ПРАВОРОЗУМІННЯ

На всіх етапах свого історичного буття людина прагнула осмислити, зрозуміти, осягнути саму себе, світ навколо себе, себе у світі й світ у собі. В цьому аспекті не є винятком і світ права. Людство здавна цікавила природа й сутність людських взаємовідносин, норм, правил, які визначають їх особливості. Предметом людського осмислення завжди були поняття «рівність», «свобода», «справедливість», «закон», зміст яких розкриває сутність природи права, його онтологічні засади, цінності та значимість у житті людини і суспільства. Вивчаючи філософію права, а зокрема, період сучасної філософії права, людство може знайти відповідь на вище поставлені запитання. Адже саме філософія права поєднує в собі філософську думку з правовим світом та тісно взаємозв'язує їх.

З цією метою надзвичайно цікавою видається перспектива осмислення права у постмодерному контексті, використовуючи здобутки вчених, що аналізували питання ролі комунікації між людьми та їх групами, між державою і громадянським суспільством, її значення та властивості.

На думку Н. Оніщенко, активізація сучасних суспільно-правових відносин, насамперед між державою та суспільством, потребує наукового обґрунтування та запровадження нових комунікаційних форм у складній взаємодії системи координат «громада – влада». Соціально-правові комунікації транзитивної доби виступають як засіб забезпечення діалогу держави й громадянина та як регулятивний і соціально-конструктивний чинник суспільного розвитку [1, с. 182].

Таким чином, варто розглянути комунікативну теорію права. Вчені Ю. Габермас, П. Рікбор та інші не тільки визначали право як результат комунікації або її різновид, а й намагалися переосмислити класичні поняття через комунікативні процеси в соціумі. Останнє, на нашу думку, викликає особливий інтерес для сучасної філософії та теорії права. Значними у цій сфері є наукові здобутки Юргена Габермаса у праці «Теорія комунікативної дії».

Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса є критичним проєктом, який реконструює концепцію розуму, яка ґрунтується не на інструментальних чи об'єктивних термінах, а на емансипаційному комунікативному акті. Ця реконструкція визначає «людські дії та розуміння можуть бути плідно проаналізовані як такі, що мають мовну структуру» [2, с. 123].

Вчений переосмислює сенс, місце і засоби ефективної реалізації такого феномену, як демократія. З одного боку, складно уявити собі щось більш актуальне і обговорюване у сучасному філософсько-правовому дискурсі. Очевидне прагнення держав, союзів та індивідів розробити ту модель народовладдя, яка б задовольняла вимоги сучасного суспільства та не була джерелом численних конфліктів. Розуміння того факту, що демократія з'явилась декілька тисяч років тому у зовсім іншому історичному контексті та інших соціальних умовах, дає нам можливість усвідомити причини такої складності побудови комфортного демократичного режиму сьогодні аж навіть до зневіри у ньому.

Теорія комунікативної дії мала практичну спрямованість, проте Х.-Г. Гадамер, Н. Луман, Ж. Ліотар, М. Фуко, Ж. Дерріда, Б. Флівб'єрг та ін. відзначили в ній ідеалістичні та утопічні риси: перебільшення можливостей комунікаційної громадськості, особливо політичної комунікації, недооцінку сили офіційної влади, нормативних установ, відсутність аналізу економічних умов та програми соціальних перетворень. У той же час вона була оцінена і як «комунікативна революція» (Г. Версінг), актуалізувала ряд пов'язаних з нею соціальних розробок (К.-О. Апель, Л. Кольберг, Д. Роулс та ін.), сприяла

утвердженню комунікативної парадигми у соціальному пізнанні.

Тому спроби Габермаса адаптувати стародавній концепт до особливостей сучасного постмодерного суспільства вбачаються спробами порятунку демократії, надання їй «другого дихання», а також навіть збагачення її здобутками сучасного праворозуміння (концепція прав людини, принципи справедливості, гідності, верховенства права, гуманізму і т.д.).

Невпинна трансформація соціокультурної реальності вимагає переосмислення сучасної комунікативної ситуації і формування відповідних стратегій, тактик управління та методології аналізу комунікативних процесів, які б допомогли суспільству сприймати і продукувати нові дискурси, а також контролювати їхні впливи на розбудову громадянського суспільства. Незамінна роль комунікації у розвитку правової системи, поява та розповсюдження якісно нового типу комунікативних структур потребують аналізу та переосмислення правової реальності і її комунікативної природи.

Отже, варто підкреслити, що цінність комунікативного підходу в теорії та філософії права набуває особливого значення в умовах сучасного світу, в якому відбуваються численні воєнні конфлікти, в тому числі і в Україні. Такий підхід відкриває перспективи замінити насильство на діалог, результатом якого будуть правові норми, створені на принципах рівності, справедливості та гуманізму. Проблеми дослідження комунікативного дискурсу правової реальності потребують у подальшому наукових досліджень та практичного забезпечення.

Література

1. Оніщенко Н.М. Комунікаційна складова гармонізації громадянського суспільства. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2014. № 1. С. 182-195.

2. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: / пер. з нім. А. Онишко. Львів: Літопис, 2000. 317 с.

УДК 340.12.114(043.2)

Олещенко В.Ю., к.держ.упр.,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТЕОРІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

Дослідження питання про сутнісний зміст поняття прав людини є актуальним і закономірним. Наскільки точніше ми зможемо визначити дану правову категорію, надати їй зрозумілу форму, настільки більш детально ми зможемо побудувати систему її захисту.